

KONSOLIDIRANI IZVJEŠTAJ

ANALIZE UTJECAJA FINANCIRANJA IZ EU FONDOVA

**na stanje razvoja organizacija
osoba s invaliditetom u RH**

PROSINAC 2023. GODINE

Sadržaj

Sažetak.....	0
1. Uvod	1
2. Provedene metode	3
3. Analiza dobivenih rezultata	5
3.1. Financiranje u okviru programa i fondova EU	5
3.2. Informiranost o mogućnostima EU financiranja	8
3.3. Bespovratna sredstva i vlastito učešće	10
3.4. Prepreke korisnika bespovratnih sredstava	12
3.5. Ljudski resursi u pripremi i provedbi projekata	15
4. Ključni nalazi i preporuke.....	20

Sažetak

Konsolidirani izvještaj o provedenoj analizi utjecaja financiranja iz fondova Europske unije na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj predstavlja ključne nalaze i preporuke za unaprjeđenje usmjerene prema donositeljima odluka na najvišim razinama i korisnicima bespovratnih sredstava.

Organizacije osoba s invaliditetom unutar 8. Centra znanja provele su interna istraživanja na temelju kojih su izradile izvještaje s ciljem cjelovitog sagledavanja vlastite pozicije u odnosu na financiranje iz fondova Europske unije. Svrha provedbe istraživanja i izrade izvještaja je analiza utjecaja financiranja iz fondova Europske Unije na stanje razvoja organiziranog civilnoga društva u Republici Hrvatskoj radi ispitivanja učinaka članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji na razvoj sudioničke demokracije u Republici Hrvatskoj i utjecaja organizacija civilnoga društva na javne politike koje se donose na razini Europske unije.

U internim istraživanjima korišteni su primarni izvori podataka uz pomoć metode anketnog upitnika za analizu utjecaja financiranja iz fondova Europske unije na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Za prikupljanje podataka i izradu izvješća, uz anketni upitnik, jedna organizacija koristila je sekundarni izvor podataka pregledom relevantne dokumentacije, a jedna organizacija usmenu komunikaciju i suradnju s udrugama.

Na temelju svih izvještaja organizacija 8. Centra znanja izrađen je Konsolidirani izvještaj s ključnim nalazima i preporukama formiranim na temelju analize nekoliko tematskih područja kojima je obuhvaćena procjena organizacija osoba s invaliditetom kao korisnika bespovratnih sredstava iz fondova Europske unije, a to su "Financiranje u okviru fondova i programa Europske unije", "Informiranost o mogućnostima financiranja iz Europske unije", "Bespovratna sredstva i vlastito učešće", "Prepreke korisnika bespovratnih sredstava" te "Ljudski resursi u pripremi i provedbi projekata Europske unije".

1. Uvod

Gong navodi kako udruge kroz obavljanje najrazličitijih društveno važnih djelatnosti daju značajan doprinos oblikovanju boljeg i pravednijeg društva kroz građanske inicijative, zagovaranje i zaštitu ljudskih prava i ranjivih skupina, aktivno sudjelovanje u oblikovanju različitih nacionalnih propisa, programa i strategija te obavljanje socijalnih i javnih usluga od općeg interesa u području obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, sporta, itd.

Iznimno bitno je istaknuti da su osnažene organizacije civilnoga društva korektiv vlasti koji nadzire državne institucije i obnašatelje vlasti, podsjećaju ih na ispunjenje obećanja, upozoravaju javnost na probleme, nameću nove ideje, informiraju, educiraju i senzibiliziraju javnost. Imati razvijeno civilno društvo je civilizacijski demokratski doseg jer aktivno civilno društvo otežava netransparentan i partikularan rad onih političara koji ne djeluju u skladu s javnim interesom i vladavinom prava, a mjera u kojoj će civilno društvo biti korektiv nepovoljnih odluka za društvo od strane političkih elita ovisi o njegovoj razvijenosti i snazi.

Od ulaska u članstvo Europske unije, Republika Hrvatska značajno je unaprijedila legislativu uspostave i djelovanja civilnoga sektora i transparentnost financiranja civilnoga društva čime je ojačala i povjerenje građana prema civilnim organizacijama. Osim toga, financijskom podrškom radu civilnoga društva, uključujući i sredstva Europske unije, olakšano je njihovo djelovanje u području zaštite i promicanja građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava.

Prema Izvješću Ureda za udruge iz 2019., od 2015. godine vidljiv je pozitivan trend dodjele sredstava iz EU fondova što uvelike potvrđuje pozitivne učinke članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji za razvoj sudioničke demokracije u Hrvatskoj. Razlog ovakvom pozitivnom kretanju su dodatne mogućnosti financiranja iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014. - 2020. te programi Unije, ali i jačanje kapaciteta i znanja civilnoga društva za korištenje bespovratnih sredstava Europske unije od ulaska Republike Hrvatske u članstvo Europske unije.

Konsolidirani izvještaj napravljen je na temelju izvještaja organizacija 8. Centra znanja kao korisnica bespovratnih sredstava EU fondova kako bi se provela analiza utjecaja financiranja iz fondova Europske unije na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj na temelju koje će se provesti analiza učinaka članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji za razvoj sudioničke demokracije u Republici Hrvatskoj i utjecaja organizacija civilnoga društva na javne politike koje se donose na razini Europske unije.

Pregled rezimiranih rezultata provedenih analiza utjecaja financiranja iz EU fondova na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj slijedi u nastavku.

2. Provedene metode

Organizacije 8. Centra znanja provele su interna istraživanja utjecaja financiranja iz EU fondova na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj (dalje: RH) kao dio aktivnosti programa Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva čiji je krajnji cilj analiza učinaka članstva RH u Europskoj uniji (dalje: EU) za razvoj sudioničke demokracije u Hrvatskoj i utjecaja organizacija civilnoga društva na javne politike koje se donose na razini EU. U istraživanjima sudjelovali su savezi i udruge članice organizacija osoba s invaliditetom na temelju kojih su napisana izvješća s podacima i analizama utjecaja financiranja iz EU fondova na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom u RH. Osim Saveza civilnih invalida rata Hrvatske, sve organizacije 8. Centra znanja sudjelovale su u istraživanju, a one su sljedeće:

Hrvatski savez slijepih

Hrvatski savez gluhoslijepih osoba "Dodir"

Hrvatski savez gluhih i nagluhih osoba

Hrvatski savez udruga osoba s tjelesnim invaliditetom

Hrvatski savez udruga osoba s intelektualnim teškoćama

Hrvatski savez udruga paraplegičara i tetraplegičara

Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize

Hrvatski savez udruga invalida rada

Savez društava distrofičara Hrvatske

Savez društava multiple skleroze Hrvatske

Savez udruga za autizam Hrvatske.

Gotovo sve organizacije provele su interna istraživanja na temelju primarnih izvora podataka uz pomoć anketnog upitnika koji je konstruiran s ciljem ispitivanja utjecaja financiranja iz EU fondova na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom. Upitnik nije bio anonimn, ali je osigurana apsolutna zaštita podataka sudionika. Podaci o predstavnicima korisnika koristili su se isključivo zbog potvrde vjerodostojnosti podataka te se neće koristiti u druge svrhe. Obrada podataka izvršila se u skladu s GDPR-om, a svi rezultati istraživanja prikazani su grupno te su se odgovori na pitanja isključivo obrađivali u cilju analize utjecaja financiranja iz EU fondova na stanje razvoja organiziranog civilnoga društva u RH.

Jedna organizacija je uz anketni upitnik koristila i sekundarne izvore podataka poput relevantne dokumentacije kao što su operativni programi EU, pozivi za dodjelu bespovratnih sredstava te završna izvješća provedenih vrednovanja na razini operativnih programa odnosno prioriternih osi usmjerenih ka poticanju investicija i razvoja civilnoga društva putem dodjele bespovratnih sredstava EU. Osim toga, jedna organizacija je koristila komunikaciju i rad s udrugama članicama kao izvor podataka potrebnih za analizu.

3. Analiza dobivenih rezultata

3.1. Financiranje u okviru programa i fondova EU

Na temelju anketnih upitnika sastavljenih u svrhu analize utjecaja financiranja iz fondova EU na stanje razvoja organizacija osoba s invaliditetom, pokazalo se da od jedanaest organizacija koje su sudjelovale u anketnom istraživanju, njih pet navodi da je značaj EU financiranja na stanje razvoja organizacija civilnoga društva u RH vrlo velik, pet navodi da je iznimno velik, dok za jednu organizaciju ne postoji podatak. Navedeno pokazuje da EU financiranje ima veliki značaj na stanje razvoja organizacija civilnoga društva.

Područja intervencija u okviru programa i fondova EU koja su od iznimne važnosti za razvoj politika u RH u kojima civilno društvo ima značajnu ulogu, a koje organizacije najčešće ističu, mogu se podijeliti u 3 kategorije: socijalne intervencije, izgradnja inkluzivnog društva te intervencije za unaprjeđenje samih organizacija civilnoga društva. Dvije organizacije navode kako su bitna sva područja koja su na raspolaganju za intervenciju, a koja su vezana uz život osoba s invaliditetom.

Od socijalnih intervencija organizacije izdvajaju socijalne usluge poput osobne asistencije, usluge pomoći u kući jer zahvaljujući njima unaprijeđena je kvaliteta života osoba s invaliditetom, omogućeno je ostvarivanje prava, uključivanje u lokalnu zajednicu i rasterećenje obitelji osoba s invaliditetom.

Tri organizacije ističu važnost Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali koji ima pozitivne implikacije na socijalno uključivanje, obrazovanje, zapošljavanje i usvajanje socijalnih politika, a posebno iz razloga što smatraju da je u RH potrebno više razvijati i poticati ravnopravnost, kvalitetu življenja građana, povećanje zapošljivosti osoba s invaliditetom i smanjenje diskriminacije.

Jedna organizacija kao važno područje socijalne intervencije, izdvaja socijalno (društveno) poduzetništvo jer rješava problem teško zapošljivih skupina poput osoba s invaliditetom.

Nadalje, kao važno područje intervencije navode se područja koja imaju značajnu ulogu u izgradnji inkluzivnog društva, kao što su socijalno uključivanje, jačanje kapaciteta civilnoga društva, razmjena znanja i iskustava, cjeloživotno učenje, obrazovanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom, zdravstvo (rehabilitacijski programi), sport i kultura, turizam, krizna stanja i istraživanja.

Od područja intervencija vezanih uz unaprjeđenje razvoja samih organizacija osoba s invaliditetom, organizacije izdvajaju sljedeće: renovacija/izgradnja prostorija za rad organizacija civilnoga društva, zapošljavanje novih osoba u organizacijama civilnoga društva kako bi se ojačali kapaciteti udruga i omogućilo pružanje što kvalitetnije usluge i programskih aktivnosti za članove, jačanje zagovaračkih vještina, razmjena iskustava, jačanje i izgradnja izvaninstitucionalnih kapaciteta te priprema za provedbu programa i usluga iz područja socijalne skrbi.

Naposljetku, bitno je reći da jedna organizacija izdvaja Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. godine na kojoj se temelji Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. - 2027. zbog važnih područja intervencije navedenih u njoj. Razvojni smjer 2. u središte stavlja kvalitetu života građana kroz usmjerenost na jačanje otpornosti na krize, što pridonosi poboljšanju zdravlja, podizanju razine usluga i promicanju društvene uključenosti, stvaranje poticajnog okruženja za obitelj te povećanje sposobnosti javnih službi da adekvatno odgovore na potrebe osoba s invaliditetom uz provedbu niza mjera koje su usmjerene na ostvarivanje temeljnih ljudskih prava - prava na život u obitelji i na život u zajednici, a nužan preduvjet ostvarivanja ovih prava je aktivna politika deinstitutionalizacije i prevencije institucionalizacije. Također, u okviru Strateškog cilja 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život i Prioritetnog područja 4. Socijalna solidarnost i odgovornost, ističe se važnost osiguravanja primjerenih oblika podrške i usluga u zajednici za posebno osjetljive skupine osoba.

O važnosti Programa Učinkoviti ljudski potencijali govori i činjenica da osam organizacija navodi kako su svoje aktivnosti u najvećem opsegu financirale iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali za razdoblje 2014. - 2020., a raspon udjela u kojima su aktivnosti organizacija financirane iz navedenog Programa kreće se između 78,6% i

100% u odnosu na druge programe EU i ostale poput državnog proračuna, lokalne samouprave, donacija itd. Cilj ovog Programa je izgradnja kapaciteta za sve dionike koji osiguravaju obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, osposobljavanje te zapošljavanje i socijalne politike, uključujući uz pomoć sektorskih i teritorijalnih paktova radi omogućavanja reformi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Izvešće Ureda za udruge Vlade RH iz 2019. u kojem je istaknuto da je Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, koje je ujedno Upravljačko tijelo za Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali za razdoblje 2014. - 2020., tijekom 2019. dodijelilo 170.271.505,17 kuna ili 41,7% ukupnog iznosa dodijeljenih sredstava financiranih iz EU fondova i inozemnih fondova (408.784.922,19 kuna). Ujedno, u 2019. godini izvor financiranja iz EU fondova je drugi najizdašniji izvor sredstava na nacionalnoj razini i čini gotovo 33% ukupno dodijeljenih sredstava s nacionalne razine (1.258.707.152,10 kuna) provedbi programa i projekata organizacijama civilnoga društva.

Nadalje, aktivnosti organizacija su u vrlo malom opsegu financirane iz Programa Unije od 2014. - 2020. Programi Unije predstavljaju integrirani niz aktivnosti koje usvaja EU u svrhu promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU. Nekoliko organizacija navodi da je 0% aktivnosti financirano iz navedenih Programa, nekoliko njih navode nešto veći postotak financiranja, dok se kao najveći postotak navodi 28,6% financiranja iz Programa Unije od 2014. - 2020.

Samo jedna organizacija navodi da svoje aktivnosti financira iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija za razdoblje 2014. - 2020. u opsegu od 28,6% u odnosu na druge izvore financiranja, a koji je temeljni programski dokument kojim se provodi kohezijska politika EU i doprinosi cilju "Ulaganje za rast i radna mjesta kroz poticanje ulaganja u infrastrukturne investicije (u područjima prometa, energetike, zaštite okoliša, ICT-a) i pružanje potpore razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti".

Osim prethodno navedenih programa, Hrvatski savez udruga osoba s intelektualnim teškoćama kao izvore financiranja također navodi i sljedeće programe: IPA - pretpristupni fondovi, FOSI, Open Society Foundation, European Instrument for

Democracy and Human Rights (EIDHR), Country based Support Scheme (CBSS), partnerstvo u programu Comprehensive Care to the Families with Dependent Member - Community4family te Jačanje kapaciteta OCD za popularizaciju STEM-a.

Savez udruga za autizam Hrvatske primarno koristi lokalne i nacionalne izvore financiranja te navodi kako zbog nedostatka administrativnih, organizacijskih i vlastitih kapaciteta ne koristi fondove i programe EU kao izvore financiranja. Od članica Saveza udruga za autizam Hrvatske, koje su se odazvale na anketno istraživanje, samo dvije udruge su provodile EU projekte, svaka po jedan, te ne smatraju EU projekte velikim izvorom financiranja svojih organizacija. Smatraju da se radi o dobrim prilikama s obzirom na činjenicu da su iznosi izdašniji od onih koje imaju kroz nacionalno financiranje, no dvije od četiri udruge su naglasile iznimno administrativno opterećenje koje su imale prilikom provedbe projekta. Jedna udruga, koja je prva provodila projekt još 2017. godine, nakon toga nije provodila daljnje EU projekte zbog velikih izazova u provedbi.

Kao najčešće postupke dodjele bespovratnih sredstava u okviru kojih su ostvarile bespovratna sredstva, tri organizacije navode prijave na natječaje i odabir na temelju procjene kvalitete, otvorene pozive na dostavu projektnih prijedloga te postupak odabira na temelju najbrže prijave, dok za ostale organizacije ne postoji informacija o postupcima dodjele bespovratnih sredstava.

3.2. Informiranost o mogućnostima EU financiranja

Više od pola ispitanih organizacija, točnije šest od jedanaest, što čini 54,54% ispitanih organizacija, na skali od 1 (najlošije) do 5 (najbolje), procjenjuje vlastitu informiranost o mogućnostima EU financiranja civilnoga društva u RH ocjenom 4. Dvije organizacije vlastitu informiranost o mogućnostima EU financiranja procjenjuju ocjenom 3, jedna organizacija ocjenom 2, dok za dvije organizacije ne postoji podatak o procjeni. Iz navedenog je razvidno kako samo nešto više od pola organizacija vlastitu informiranost procjenjuje vrlo dobrom što upućuje na mogućnost unaprjeđenja informiranosti.

Kao ključne izvore informacija o mogućnostima EU financiranja, najveći postotak

članstva izdvaja Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike i službene internetske stranice Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (struktturnifondovi.hr ili e-fondovi.hr).

Još neki izvori informacija o mogućnostima EU financiranja, koje organizacije izdvajaju u manjem broju, odnosno kao manje bitne, ali ne i zanemarive su Posrednička tijela razine 1 (PT1), Posrednička tijela razine 2 (PT2), Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Lokalne i područne (regionalne) samouprave s područja djelovanja i Info radionice. Članice organizacija vrlo rijetko navode Europsku komisiju i Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije kao ključne izvore informacija što upućuje na potrebu za unaprjeđenjem načina informiranja koje iste pružaju.

Kada je riječ o Info radionicama za pripremu i provedbu EU projekata koje su organizirala PT1 i PT2, sedam organizacija dalo je odgovor na pitanje o sudjelovanju te su ocijenile svoje zadovoljstvo radionicama. Opseg udruga članica organizacija koji je sudjelovao na Info radionicama za pripremu projekata koje su organizirala PT1 kreće se u rasponu od 25% do 100%, a ocjene korisnosti radionica kreću se u rasponu od 2 do 5. Opseg udruga članica organizacija koji je sudjelovao na Info radionicama za provedbu projekata koje su organizirala PT2 kreće se u rasponu od 12,5% do 100%, a ocjene korisnosti radionica kreću se u rasponu od 3 do 5.

Samo u dvije organizacije sve ispitane udruge članice sudjelovale su na Info radionicama koje je organiziralo PT1 te je unutar jedne organizacije prosječna ocjena korisnosti radionica 5, a unutar druge organizacije ocjena korisnosti radionica je 3. U tri organizacije više od pola ispitanih udruga članica sudjelovalo je na Info radionicama koje je organiziralo PT1. U jednoj organizaciji postotak sudjelovanja udruga članica bio je 57,1% s prosječnom ocjenom korisnosti radionica 4, u drugoj 60% te za nju ne postoji podatak o procjeni korisnosti radionica, dok je u trećoj organizaciji postotak sudjelovanja članstva bio 75% s procjenom korisnosti radionica 5. Nadalje, u jednoj organizaciji pola ispitanih udruga članica sudjelovalo je na radionicama čiju korisnost je ocijenilo ocjenom 4 te je u jednoj organizaciji samo 25% ispitanog članstva sudjelovalo na radionicama čiju korisnost je ocijenilo prosječnom ocjenom 4. Iz svega navedenog, može se zaključiti

kako je u većini organizacija koje su pružile odgovor na pitanje o sudjelovanju na Info radionicama organiziranim od strane PT1 sudjelovalo više od pola ispitanog članstva te su ocjene korisnosti radionica većinom vrlo dobre.

U samo jednoj organizaciji, sve ispitane udruge članice sudjelovale su na Info radionicama koje je organiziralo PT2 te je 75% onih koje su sudjelovale ocijenilo korisnost radionica ocjenom 5, a 25% ocjenom 3. U dvije organizacije je više od pola udruga članica sudjelovalo na radionicama koje je organiziralo PT2, a postotak sudjelovanja članstva je u jednoj organizaciji 75% s ocjenom korisnosti radionica 5 te 80% u drugoj organizaciji s ocjenom korisnosti radionica 4. U dvije organizacije, na radionicama je sudjelovalo pola udruga članica te su obje ocijenile korisnost radionica ocjenom 4. U dvije organizacije sudjelovalo je manje od pola udruga članica, u jednoj 42,9% te je prosječna ocjena korisnosti radionica 4, a u drugoj 12,5% te je ocjena korisnosti 4. Iz svega navedenog, može se zaključiti da je na Info radionicama organiziranim od strane PT2 sudjelovalo manje ispitanih udruga članica nego na Info radionicama organiziranim od strane PT1, međutim ocjene korisnosti radionica su također vrlo dobre.

3.3. Bespovratna sredstva i vlastito učešće

Šest organizacija pružilo je informaciju o tome jesu li bespovratna sredstva po Pozivima za podnošenje projektnih prijedloga bila dostatna za provedbu projekta, a rezultati su prikazani grafikonima u postotcima udruga članica koje tvrde da je imalo/nije imalo dovoljno sredstava za provedbu projekta. Unutar samo jedne organizacije sve ispitane udruge članice odgovorile su da bespovratna sredstva nisu bila dostatna za provedbu projekta, međutim treba napomenuti da su unutar te organizacije samo jedna udruga i savez ispunili anketni upitnik. Unutar jedne organizacije 50% članstva smatra da su bespovratna sredstva bila dostatna za provedbu projekta, dok ispitanost članstvo ostalih organizacija većim udjelom članstva smatra da su bespovratna sredstva bila dostatna za provedbu projekta, a postoci slaganja s izjavom kreću se na sljedeći način: 66,7%, 75%, 83,33% i 92,9%.

S obzirom na činjenicu da za šest organizacija nedostaju podaci o dostatnosti, ne može se sa sigurnošću zaključiti jesu li bespovratna sredstva za provedbu projekata zaista dovoljna. Kako ipak pet od šest organizacija s udjelom članstva od 50% ili više navodi da su dodijeljena bespovratna sredstva dovoljna za provedbu projekata, može se reći da postoji trend kretanja prema pozitivnom odgovoru, odnosno organizacije koje su pružile odgovor na pitanje smatraju da su bespovratna sredstva dovoljna za provedbu projekata.

Kao najvažnije razloge zbog kojih iznos financijske potpore osiguran po programu nije bio dovoljan, organizacije navode povećane troškove inputa te da je došlo do neočekivanih troškova (5 organizacija). Nakon toga, gotovo jednako često kao razlog navodi se da je ispravak proračuna u fazi provjere prihvatljivosti izdataka od strane nadležnog tijela bio neadekvatan te postojanje problema s nabavom (4 organizacije). Zatim, organizacije kao razlog nedostatnosti bespovratnih sredstava navode neadekvatno planiranje proračuna, financijsko povećanje projekta koje je izvan prvobitnog plana te da maksimalan iznos sredstava određen Pozivom nije bio dostatan (3 organizacije).

Većina članica, unutar šest organizacija koje su pružile informaciju, navodi da nisu imale poteškoće u pokrivanju vlastitog učešća u projektima, a postotak članica koji je imao poteškoće kreće se u rasponu od 7,1% do 50%.

Kao najčešći način na koji su članice zatvarale financijsku konstrukciju navode se vlastita sredstva, zatim nešto rjeđe krediti komercijalnih banaka, a najrjeđe su to bile jedinice lokalne i područne samouprave - partnerstvo u projektu te jedinice lokalne i područne samouprave - pozivi za sufinanciranje od lokalnog značaja. Jedna članica organizacije pod ostalo navodi sljedeće:

"Nama neprofitnim organizacijama je vrlo rizično prijavljivati velike projekte u kojima se sredstva isplaćuju prema izvršenom i nakon izvješća, iz razloga što nemamo sa strane svojih sredstava. Provedba takvih projekata je moguća uz veću financijsku podršku lokalne uprave i samouprave, što na našem području nedostaje."

Kao najčešći razlozi poteškoća u pokriću vlastitog učešća navode se neprihvatljivost troškova projekta i problemi s nabavom. Zatim, nešto rjeđe se spominju sljedeći razlozi: neadekvatno planiranje proračuna u fazi pripreme projekta, povećani troškovi inputa, neočekivani troškovi u provedbi, predugo vremensko razdoblje za kontrolu i odobrenje troškova koji su izuzeti iz odobrenja Zahtjeva za nadoknadom sredstava. Organizacije najrjeđe kao razloge poteškoća u pokriću vlastitog učešća navode da je ispravak proračuna u fazi provjere prihvatljivosti izdataka od strane nadležnog tijela bio neadekvatan i da su postojali problemi s likvidnošću uslijed nastupa više sile (Covid-19 i drugo).

3.4. Prepreke korisnika bespovratnih sredstava

Organizacije najčešće navode da je problem s kojim su se susretale prilikom pripreme projekta bila dugotrajnost postupka od podnošenja projektnog prijedloga do ugovaranja. Nadalje, često kao problem prilikom pripreme projekata navode opsežnu/zahtjevnju prijavnu dokumentaciju, a nešto rjeđe kratke rokove za podnošenje projektnih prijedloga te nejasne upute za prijavitelje odnosno nedostatak potrebnih informacija za prijavu.

Kao najčešće razloge zbog kojih su imale probleme prilikom provedbe projekta, organizacije navode dugotrajan proces odobravanja troškova. Nakon toga, kao čest problem navode opsežnu/zahtjevnju dokumentaciju za opravdanje troškova te složen proces izvještavanja. Jedna organizacija kao problem prilikom provedbe navodi neiskustvo projektnog menadžera te jedna navodi kratak rok za provedbu projekta.

Osim toga, organizacije navode da im je problem bilo kašnjenje u rokovima od strane ugovornih tijela, kašnjenja u odobravanju izvještaja, kašnjenja u isplatama i dugotrajnost postupka isplate odobrenih sredstava te jedna udruga članica organizacije navodi sljedeće:

"Ukoliko potpisujemo ugovor kojeg se mi kao provoditelji projekta moramo držati važno je i da se ugovorna tijela drže svojih rokova jer svojim kašnjenjem, nerazumnim korekcijama dovode u pitanje likvidnost udruge i cijeli projekt".

Osam organizacija je dalo ključne prijedloge za poboljšanje koji se prvenstveno odnose na pojednostavljenje i ubrzanje cjelokupnog procesa od prijave projekta pa do potpisivanja ugovora s ugovornim tijelima te na povećanje predujma i njegove pravovremene isplate.

Primjeri tvrdnji s prijedlozima za poboljšanje su sljedeći:

"Prilikom raspisivanja natječaja predvidjeti rok od 15 dana za podnošenje prijedloga te poraditi da postupak od podnošenja projektnog prijedloga do ugovaranja ne bude neprimjereno dug te brže pregledavanje dostavljenih zahtjeva za nadoknadom sredstava."

"Svakako skratiti vrijeme odobravanja ZNS-ova i pojednostaviti postupak slanja ZNS-ova."

"Pojednostaviti prijavnu dokumentaciju."

"Povećanje predujma na 50%."

"Davanje cjelokupnog ugovorenog iznosa na samom početku projekta."

"Redovita isplata do kraja programa kako ne bi došli u nezgodnu financijsku situaciju."

Nadalje, dvije organizacije navode da je potrebno unaprijediti suradnju s projektnim menadžmentom na način da se unaprijedi kvaliteta i pravodobnost komunikacije od strane projektnog menadžmenta. Također, dvije organizacije kritiziraju metodu "najbrži prst" kao način prijave projekta te navode postojanje prostora za unaprjeđenje. Smatraju da je potrebno osigurati da svaki novi prijedlog, odnosno zahtjev za resursima prođe proceduru koja bi se trebala unaprijediti tako da samo prijedlozi koji su iznimno kvalitetni prođu dalje, a oni lošiji ni ne dođu na razmatranje.

Nekoliko organizacija navodi koje bi kriterije prihvatljivosti promijenile, a to su teritorijalna pokrivenost, prednost prijaviteljima koji su uspješno proveli nekoliko EU projekata, limitiranje postojanjem javnog duga, limitiranje godišnjim proračunom udruge

te prihvatljivost prijavitelja koji nemaju iskustva u pružanju socijalnih usluga. Primjeri odgovora organizacija su sljedeći:

"Porezna i javni dug - npr. mi smo bili dužni 30 lipa pa smo dva dana čekali da se to uplati i provede kako bismo dobili potvrdu da nismo dužni (promijeniti pravilo s granicom npr. 15 eura - ako si dužan manje od 15 to je OK)."

"Teritorijalnu pokrivenost jer se neki projekti kvalitetno mogu provesti na manjem području."

"Promijenili bismo prihvatljive prijavitelje, gdje ne bi bili prihvatljivi prijavitelji koji nemaju iskustva u radu u socijalnim uslugama kao npr. nogometni klubovi, vatrogasno društvo, kulturno-umjetničko društvo."

"Ne limitirati prijavu godišnjim proračunom udruge zato što udruge koje pružaju socijalne usluge imaju veliki broj zaposlenih i veliki proračun. Ne tražiti veću teritorijalnu pokrivenost projekta (više županija) jer se neki projekti ne mogu kvalitetno provesti u više županija."

Od kriterija odabira, organizacije navode da bi promijenile kriterije indeksa razvijenosti, najbržeg prsta te teritorijalne pokrivenosti, a jedna organizacija navodi da kriterij odabira prema vremenu prijave umjesto prema kvaliteti smatra nepotrebnim. Primjeri tvrdnji su sljedeći:

"Najbrži prst isključiti. Zbog najbržeg prsta neki kvalitetni projekti ne mogu doći u obzir."

"Ocjenjivačke komisije različito razumiju i vrednuju određene kriterije."

"Teritorijalnu pokrivenost jer se neki projekti kvalitetno mogu provesti na manjem području."

Većina organizacija ne navodi da postoji potreba za proširenjem vrsta prihvatljivih troškova definiranih Pozivima za podnošenje projektnih prijedloga, a one koje tvrde da

postoji potreba navele su aktivnosti koje nisu bile prihvatljive za financiranje, a organizacije ih smatraju nužnim dijelom projekata - putni troškovi bez kojih je teško provoditi projekt na širem području, socijalizacijske aktivnosti, financiranje plaća voditelja i koordinatora te financijska sredstva za dovoz humanitarne pomoći iz inozemstva.

Dodjela sredstava iz EU fondova organizacijama civilnoga društva usmjerena je ka provedbi aktivnosti od dobrobiti za njihove članove, lokalne zajednice odnosno same građane, a nekoliko organizacija dalo je procjenu koliko su prihvatljive aktivnosti u okviru poziva odgovarale pokazateljima koje je trebalo ostvariti te su, na skali od 1 do 5, dale ocjenu 4. Organizacije navode pozitivne učinke nakon provedbe projekta, a koji nisu neposredni pokazatelji i rezultati projekta koji se odnose na korisnika bespovratnih sredstava i ciljnu skupinu te najčešće smatraju da su pozitivni učinci nakon provedbe projekta oni koji pridonose unaprjeđenju kvalitete života ciljne skupine, stjecanje novih znanja i sposobnosti djelatnika te aktivnija participacija ciljne skupine u društvu. Kao pozitivne učinke nakon provedbe projekta organizacije rijetko navode: smanjenje troškova poslovanja - povećanje produktivnosti, smanjenje rizika poslovanja, unaprjeđenje kvalitete uvjeta rada, povećanje udobnosti boravka u obnovljenim prostorijama, smanjenje režijskih troškova te smanjenje troškova održavanja.

3.5. Ljudski resursi u pripremi i provedbi projekata

Većina organizacija navodi da je u pripremi projekta sudjelovalo 2 do 5 djelatnika te 1 volonter ili 2 do 5 volontera ili navode da nije primjenjivo. U provedbi projekta najčešće navode da je sudjelovalo 2 do 5 djelatnika, a volontera znatno više nego u pripremi - 2 do 5 volontera ili 10 i više.

Na ljestvici od 1 do 5, šest organizacija procijenilo je jesu li njihovi djelatnici imali prethodna iskustva u pripremi i provedbi EU projekata. Ocjene su različite te se kreću u rasponima, od onih prema nižim ocjenama, do onih prema višim ocjenama. Najveći broj udruga članica organizacija osoba s invaliditetom ocijenio je prethodna iskustva djelatnika u pripremi i provedbi EU projekata ocjenom 1 unutar prve dvije organizacije te ocjenom 4 unutar druge dvije organizacije. Unutar pete organizacije, pola udruga

članica ocijenilo je prethodna iskustva djelatnika ocjenom 2, a pola ocjenom 3. Pola udruga članica šeste organizacije, iskustva djelatnika ocijenilo je ocjenom 1, a pola ocjenom 3. Na temelju navedenih procjena prethodnih iskustava djelatnika organizacija osoba s invaliditetom u pripremi i provedbi EU projekata, može se reći kako postoji potreba za usavršavanjem znanja i vještina djelatnika za pripremu i provedbu EU projekata.

Tri organizacije nisu imale vanjsku podršku/uslugu za pripremu, prijavu te provedbu projekta. U dvije organizacije pola članstva imalo je vanjsku podršku za pripremu, prijavu te provedbu projekta, u jednoj 33.33%, a u nekoliko organizacija više od pola članica imalo je vanjsku podršku (64,3%, 80%, 83,3%).

Od ljudskih resursa, organizacije su najčešće za pripremu, prijavu i provedbu projekta koristile djelatnike članica svojih organizacija i konzultante za EU fondove tj. cjelokupnu uslugu upravljanja projektom (priprema, izrada, podnošenje projektnog prijedloga, itd.). Rjeđe su koristile administrativnu podršku, usluge pravnog savjetnika i financijskog stručnjaka. Od ostalih ljudskih resursa, organizacije navode vanjske konzultante za pripremu projektnog prijedloga i postupak provedbe projekta, informativne radionice, podršku i dijeljenje iskustva predstavnika srodnih udruga i saveza te Razvojnu agenciju.

Organizacije su navele razloge zbog kojih su angažirale vanjske stručnjake za pripremu i/ili provedbu projekta te je najčešći odgovor nedostatak vlastitih kapaciteta i prethodno neiskustvo korisnika u pripremi i provedbi EU projekta. Nešto rjeđe, ali ipak kao bitne razloge, spominju nedostatak specifičnog znanja u pripremi i provedbi EU projekta, osiguranje dodatne kvalitete prijave te osiguranje i smanjenje rizika od financijskih korekcija.

Udruge članice organizacija većinom navode da raspolažu vlastitim kapacitetima za pripremu i prijavu projekata. Raspon slaganja članica s tvrdnjom da raspolažu vlastitim kapacitetima za pripremu i prijavu projekata, kreće se od 60% do 100%. Dvije organizacije ne raspolažu vlastitim kapacitetima za pripremu i prijavu projekata uz postotak slaganja članica s tvrdnjom o raspoloživosti vlastitih kapaciteta od 0% i 25%, dok dvije organizacije imaju podijeljeno mišljenje s 50% članica koje smatraju da

raspolažu vlastitim kapacitetima za pripremu i prijavu projekata. Nadalje, još jedna organizacija u izvještaju navodi da ne raspolaže vlastitim kapacitetima za pripremu i prijavu projekata jer smatra da nema kapacitete istražiti prilike, stvoriti ili provoditi projekt s obzirom na oslanjanje na volonterske timove. Od udruga koje su provodile projekte, samo jedna je svojim odgovorima naznačila kako bi odmah krenula u razvoj novog EU projekta te kako vidi u tome jasnu priliku za razvoj te smatra da je određeni rizik isplativ.

Sedam organizacija angažiralo bi vanjske usluge za pripremu i prijavu projekata, a postoci članica koji bi angažirali vanjske usluge kreću se između 50% i 100%. Samo tri organizacije navele su kako bi zaposlile nove kapacitete za pripremu i prijavu projekata, a članica jedne organizacije navodi da ne planira zapošljavati nove kapacitete za pripremu i prijavu projekata.

Nadalje, članice organizacije najčešće navode da raspolažu vlastitim kapacitetima za provedbu projekata. Raspon slaganja članica s tvrdnjom da raspolažu vlastitim kapacitetima za provedbu projekata kreće se od 78,6% do 83,3%. Tri organizacije smatraju da ne raspolažu vlastitim kapacitetima za provedbu projekata uz postotak slaganja s tvrdnjom o raspoloživosti vlastitih kapaciteta od 0%, 37,5% i 40%, dok dvije organizacije imaju podijeljeno mišljenje s 50% članica koji smatra da raspolaže vlastitim kapacitetima za provedbu projekata.

Šest organizacija koristilo bi vanjske usluge za provedbu budućih projekata, četiri navode kako bi zaposlile nove kapacitete za provedbu projekata, dok jedna organizacija navodi da neće koristiti vanjske usluge niti će zaposliti nove kapacitete za provedbu u budućim projektima.

Kao razloge za korištenje vanjskih usluga i zapošljavanje novih kapaciteta, organizacije navode da im nedostaje znanja, vještina i iskustva za pisanje kvalitetnih projektnih prijedloga i adekvatnu provedbu projekata, vođenje cjelokupne dokumentacije i upravljanje financijama. Osim toga, organizacije navode da su kapaciteti njihovih djelatnika raspoređeni na druge poslove, zatim navode problem zadržavanja stručnog kadra nakon završetka projekata te nedostatak stručnog kadra raznih profesionalnih

usmjerenja poput društveno-humanističkih kao što su edukacijski rehabilitatori, socijalni radnici i psiholozi te stručnjaci iz područja stranih jezika, informatike, marketinga, financija, računovodstva i prava. U nastavku slijede primjeri izjava organizacija:

"Nedostaje nam znanja i vještine kako napisati kvalitetni projektni prijedlog te kako dobro planirati troškovnik. Uz to, nedostaje nam kapaciteta za samo pisanje jer su djelatnici raspoređeni na različite poslove."

"Nedostatak kvalificiranog kadra je najveći problem."

"Nedostaju nam stručni djelatnici društveno-humanističkog smjera, financijsko-računovodstvenog, informatičari i marketinški stručnjaci."

"Problem je zasnovan na prestanku provedbe pojedinog projekta te završetkom istog zaposlenici prestaju raditi i pronalaze druge poslove. Pri pisanju i pripremi novih natječaja uvijek imamo u vidu zapošljavanje djelatnika koji će projekt provoditi."

"Problem je u nemogućnosti zadržavanja ljudi koji nešto znaju i imaju iskustvo u razdoblju kada ostanemo bez projekta, kao sada kada kasne natječaji!!; nedostaje nam stručni kadar ekonomske struke za vođenje financijskog poslovanja udruge; menadžer za razvoj društvenog poduzetništva; eduk.rehab./soc.radnik/psiholog."

Deset organizacija je u većem opsegu svog članstva imalo partnere na EU projektima, a raspon članstva koji je imao partnere kreće se između 57% i 92,9%. U tri organizacije pola članstva je imalo partnere, a pola nije. Samo jedna organizacija izjavljuje da su sve ispitane članice imale partnere na projektima, a unutar jedne organizacije postotak članstva koji je imao partnere je 40%.

Organizacije u najvećem postotku članstva navode druge organizacije civilnoga društva kao partnere koje su imale na projektima, a osim toga navode vlastiti savez, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave s područja na kojemu imaju sjedište organizacije te s područja na kojem su se provodile aktivnosti projekta te ustanove u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Također, navode Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zavod za socijalni rad, Osječki športski savez, Ustanove socijalne skrbi i obrte.

Na skali od 1 do 5, šest organizacija procijenilo je zadovoljstvo s provedbom aktivnosti za koje je bio zadužen partner ocjenom 4, jedna organizacija ocjenom 5, a za tri ne postoje podaci.

Najčešći razlog zašto je organizacijama bio potreban partner u provedbi projekta bilo je stručno znanje i iskustvo partnera poput knjigovodstva, administracije, prava, pisanja projekata, podrške u koordinaciji i komunikaciji s dionicima, savjetovanja pri provedbi i izvještavanju i uputa za vođenje projekata. Nadalje, kao česti razlozi za sklapanje partnerstva navode se financijska stabilnost u provedbi projekta, umrežavanje s drugim organizacijama civilnoga društva i povezivanje organizacija osoba s invaliditetom, provođenje zajedničkih aktivnosti i razmjena iskustava. Nešto rjeđe, no ipak kao bitne razloge za sklapanje partnerstva organizacije navode ulogu pri ustupanju svojih korisnika i uvjetovanje partnerstva natječajem, formiranje broja bodova u odnosu na broj partnera te veća prihvatljivost projekta. Samo dvije organizacije kao razlog za sklapanje partnerstva navode logističku potporu pri provedbi projekta te tehničku i organizacijsku pomoć, dok samo jedna organizacija navodi osiguranje prostora, opreme i svojih djelatnika te da se partner nalazi na području gdje se planiraju projektne aktivnosti.

1. Ključni nalazi i preporuke

Nalazi	Preporuke
Donositelji odluka	
Potreba za kontinuiranim jačanjem kapaciteta organizacija civilnoga društva iz sredstava EU fondova radi jačanja njihove uloge u razvoju lokalnih zajednica	Pružati kontinuiranu podršku jačanju institucionalnog i organizacijskog razvoja civilnoga društva iz nacionalnih izvora te putem financiranja plaća djelatnika i ostalih vezanih materijalno-financijskih troškova djelatnika civilnih organizacija u provedbi EU projekata
Potreba za jačanjem većeg broja kanala diseminacije informacija o mogućnostima financiranja iz EU fondova	Jačati uloge jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Ureda za udruge Vlade RH, Europske komisije i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije u diseminaciji informacija o mogućnostima financiranja aktivnosti organizacija civilnoga društva iz EU fondova
Izazovi i prepreke u pripremi i provedbi EU projekata	Pojednostaviti i ubrzati proces postupka dodjele bespovratnih sredstava te postupka provedbe ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava
Korisnici bespovratnih sredstava	
Potreba za kontinuiranim jačanjem vlastitih kapaciteta	Kontinuirano ulagati u znanje i razvoj vlastitih kapaciteta za pripremu i provedbu EU projekata; Osigurati kontinuitet rada u organizacijama civilnoga društva
Potreba za aktivnijim sudjelovanjem u korištenju drugih izvora financiranja iz EU fondova	Jačati kapacitete za razvoj projekata koji su prihvatljivi za financiranje iz programa Europske unije i drugih međunarodnih financijskih instrumenata
Potreba za jačanjem partnerstva u EU projektima s lokalnom samoupravom	Jačati partnerstva s lokalnom i područnom (regionalnom) samoupravom te na taj način podići participativnost i suradnju na pitanjima od općeg dobra za razvoj lokalnih zajednica

Za 8. Centar znanja izradila:

Iva Andrić, prof.psih.

Iva Andrić